

BOJAN MORD, GLUHI NOVINAR

Gluhota na eni in na drugi strani

Rodil se je naglušen in bo verjetno nekoč popolnoma gluha, pravi Bojan Mord. A kljub temu ni obsojen na tišino. Zelo dobro sliši – in zna prek svoje televizije Tipk tv tudi artikularno predstaviti – potrebe svoje skupnosti gluhih in naglušnih. Tisti, ki teh potreb ne slišijo, so slišči.

Brane Maselj

V televizijski medij se je zaljubil pred kakšnimi 15 leti na nekajtedenskem izpopolnjevanju na britanski televiziji BBC. Takrat je pravkar začel poučevati kot učitelj medijskega pouka na Zavodu za gluhe in naglušne v Ljubljani. Nekaj let poprej so namreč na zavodu k še nekaterim drugim strokovnim izobraževanjem, kot je denimo poklicna šola za oblikovalca kovin, ki jo je po osnovni šoli končal tudi Bojan Mord, dodali poklic medijskega tehnika. Ljudje z okvarami sluha se menda kar dobro znajdejo pri delu z multimedijo. Dokaz za to je lastnik prve, no, edine pri nas, televizije za gluhe in naglušne ter delno tudi gluhoslepe, ki je popolnoma prilagojena potrebam svoje ciljne publike. Pred tem je Mord tudi sam končal študije grafične tehnologije in pridobil naziv diplomiranega inženirja grafike. Za fanta z močno okvaro sluha, ki je v šestem razredu osnovne šole običal z nezadostnimi ocenami in brez perspektive, bi bil današnji Bojan Mord verjetno nepredstavljiva fantazija.

Izkušnja z BBC

Rodil se je gluhima staršema z genetsko okvaro sluha in ima prav tako gluhega mlajšega brata Darka. Ker je gluha tudi njegova žena, sta gluha prav tako njegova otroka. Že od rojstva je Bojan z družino komuniciral z rokami in telesom. A ker ni bil povsem oglušel, ampak le

naglušen, okvara sluha je bila sprva le 45-odstotna, se je naučil tudi govorice sliščih. Toda v osnovni šoli, ko je, še v domači Izoli, obiskoval integrirani pouk, mu ni šlo dobro; preobrat se je zgodil šele, ko so ga v šestem razredu prepisali v specialno šolo v Portorožu. »Ljudje s težavami sluha niso prav nič manj inteligentni kot normalno slišči, potrebujejo le pravi pristop,« pravi zdaj 40-letni medijski podjetnik. Zato tudi razume, kako podajati informacije gluhim in naglušnim, da bodo prav razumeli. »Nigre le za to, da sporočila opremiš z znakovnim tolmačem in podnapisi, kar je oziroma bi moral biti standard tudi na javnih televizijah, ampak da jih napravijo ljudje, ki razumejo, kako gluhi funkcioniramo.«

Oči za takšen pristop so se mu odprle, ko je odšel v London s pomočjo programa Erasmus, pod okriljem centra RS za mobilnost in evropske programe izobraževanja ter usposabljanja (CMEPIUS). Ni znal angleško, a njegov prvi materni jezik je, kot rečeno, pravzaprav znakovni jezik, s katerim lahko gluhi komunicirajo po vsem svetu. Poleg tega mu je v okviru projekta »pripadla« angleščine večča znakovna tolmačka. Skupaj sta se odpravila na BBC, pri katerem deluje tudi oddelek gluhih novinarjev See&Hear (vidi&sliši). Tam je novopečeni diplomirani inženir grafične tehnike prvič videl, kako nastajajo televizijska poročila, ki jih v celoti pripravljajo – gluhi. V skupini približno 20 sodelavcev je lahko

neposredno spoznal, kako poteka novinarsko delo in kakšna je pravzaprav lahko televizija za gluhe – čjo pripravljajo gluhi.

»Vsi so bili gluhi: urednik, novinarji, snemalci in tehniki, razen dveh tolmačev znakovnega jezika, ki so ju potrebovali za delo s sliščimi. Nekdo je denimo izvedel, da je med mladimi nogometaši pri klubu Manchester United tudi neki gluha, a perspektiven igralec. Novinar je prosil tolmačko, da pokliče po telefonu v klub in se dogovori za intervju z nogometašem, nato je ekipa odšla posnet pogovor. Vse delo je potekalo profesionalno, prav tako urednikovanje in snovanje oddaj. Ekipa gluhih novinarjev je vsak teden pripravila 45-minutno magazinsko oddajo s prispevki o problematiki gluhih, od njihovih pravic, izobraževanja, oblik diskriminacije do zdravstvenih nasvetov in zgodb o gluhih posameznikih.«

Le gluhi razume gluhega

Ko je mladi Slovenec to videl, je spoznal, da želi delati natanko to tudi sam, in tako je dobil idejo, da bi koncept takšne televizije razvil v Sloveniji. Toda Slovenija ni Velika Britanija in med gluhih bi težko našel koga, ki bi mu lahko pomagal delati na takšen način. Nekaj časa je Bojan Mord nato delal na spletni televiziji pri Zvezi društev gluhih in naglušnih Slovenije, ki redno pripravlja aktualne oddaje, tedenske mozaike in opremlja z znakovnim jezikom tudi nekatere oddaje javne TVS. Pravi, da so bili tam gluhi za njegove ideje, ker televizijo vodijo slišči, ki da nimajo dovolj pravega posluha za gluhe. Kaj takšnega lahko primerno ustvarja le nekdo, ki je tudi sam gluha, zato je, kot pravi, pred tremi leti ustanovil svojo družbo, ki želi poleg televizijskega programa delati tudi izobraževalne in tehnološke programe ter podnaslavljanje in tolmačenje znakovnega jezika.

Ugled med gluhih si je kot novinar pridobil s poročanjem o dogajanju v zvezi z volitvami športnih funkcionarjev na Zvezi društev gluhih in naglušnih. Zaradi tega poročanja ga je zveza leta 2014 prijavila na novinarsko častno razsodišče, ki pa je ugotovilo, da ni kršil novinarskega kodeksa. Njegova televizija ni vidna le na spletu, ampak, kar je menda posebnost v svetovnem merilu, tudi v kabelskih omrežjih in prvi dve leti, dokler je njegov projekt financiralo tudi ministrstvo za kulturo, mu je šlo odlično. S konceptom novinarstva za gluhe, ki ga je spoznal med prakso na BBC, in z mladimi novinarji ter tehnikami, ki jih je sam vzgojil na medijski srednji šoli, na Tipk tv vsak dan pripravljajo oddaje, prilagojene prav gluhih oziroma naglušnim. Televizija oddaja štiri ure lastnega programa na dan, poleg tega predvajajo učenje znakovnega jezika.

S privolitvijo Sazasa so za gluhe celo »prevajali« najpopularnejše slovenske glasbene spote v znakovni jezik gluhih, kot so Silvestrski poljub Alfija Nipiča, Ti si moja rožica Modrijanov, Slovenija, od kod lepote tvoje Avsenikov. »Čprav gluhi ne slišijo glasbe, jo s pomočjo tolmača, ki povzame glasbo z ritmom in besedilo z znakovnim jezikom, začutijo in se nanjo tudi zelo čustveno od-

zovejo.« Ker je televizija odvisna od oglaševalskih prilivov, so sami razvili način prevajanja oglasnih sporočil v jezik gluhih s tolmačem in podnaslavljanjem. Tipk tv sodeluje s šestimi tolmači, ki so tudi sami gluhonemi; takšni se namreč najbolje izrazijo, ne le z znakovnimi kretnjami, pač pa tudi z obraznim in telesnim izražanjem in znajo pokazati čustva. Vse to je zelo pomembno, saj ima določena kretnja lahko različne pomene glede na hitrost, govornico telesa in obrazno mimiko.

Izpadli iz razpisa

Slišiši tolmači sicer obvladajo znakovni jezik – mogoče se ga je solidno naučiti v dveh letih –, vendar so po Mordovem mnenju bolj okorni. »Če zna človek z obrazom pokazati razliko med kislim jabolkom in grenivko, potem ima res smisel za tolmačenje z znakovnim jezikom.« Naglušni in gluhi so, razumljivo, zelo vizualni in zelo dobro »berejo« obrazno mimiko. Bojan Mord, ki na šoli za medijske tehnike poučuje kar šest predmetov, ve, da njegovi učenci razberejo, kakšne volje je, takoj ko stopi v razred. Gluhi znajo ljudi, stvari ali dogajanja poimenovati po njihovi najbolj značilni lastnosti. Ime za Morda, ki je bil letos ob 30-letnici Erasmosa izbran tudi za enega izmed ambasadorjev tega

programa, denimo je dotik lica z dvema prstoma.

Lani, tretje leto delovanja, je televizija Tipk tv izpadla iz razpisnega programa za sofinanciranje programskih vsebin medijev. Čprav je namen tega vsakoletnega razpisa ministrstva za kulturo prav ustvarjanje informativnih, kulturno-umetniških, izobraževalnih in podobnih oddaj tudi za ljudi s posebnimi potrebami, je bil prispevek Mordove televizije za to ciljno skupino lani povsem spregledan. Ker je ministrstvo zavrnilo njihovo vlogo, je zdaj program televizije okrnjen, lastnik pa je moral zmanjšati število sodelavcev.

SVET GLUHIH

60.000 –
90.000

prebivalcev Slovenije ima od 49- do 89-odstotno izgubo sluha in veljajo za naglušne

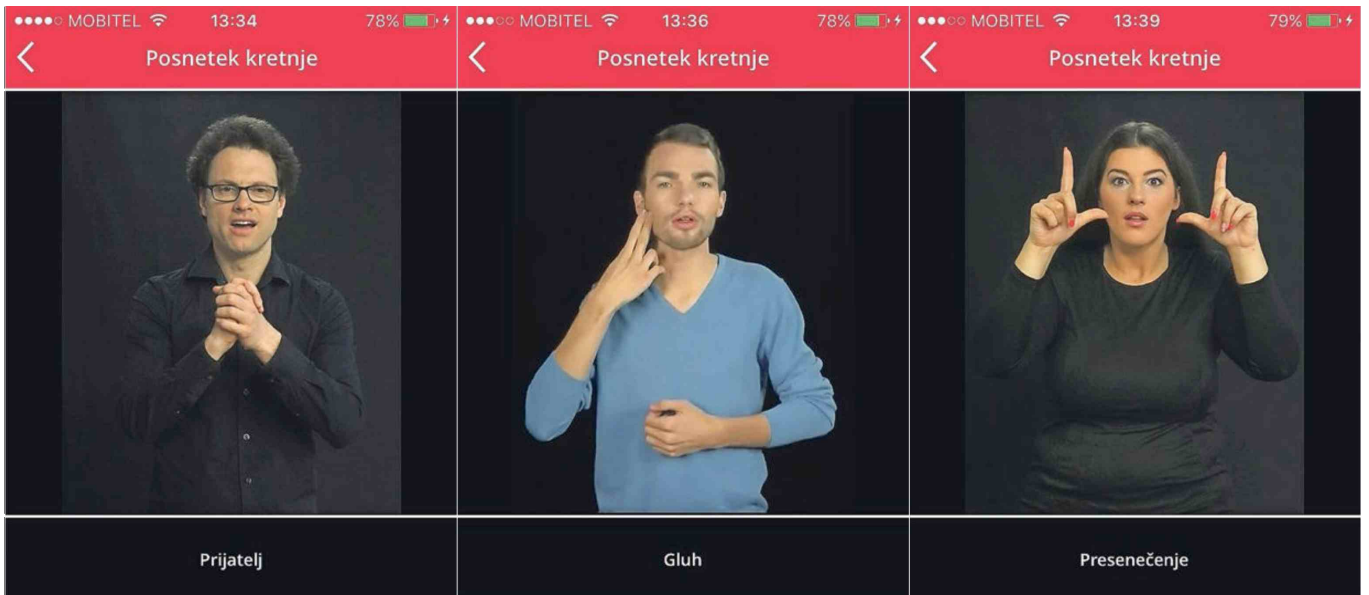
1000

približno je takšnih, ki imajo 90- in večodstotno izgubo sluha in veljajo za gluhe

ZNAKOVNI JEZIK NE OHRANJA SLOVENSKE IDENTITETE?

Vzrok za zavrnitev vloge Tipk tv je bila presoja članov komisije, da slovenski znakovni jezik ni slovenski jezik. Eden izmed ciljev javnega razpisa je namreč tudi ohranjanje slovenske nacionalne in kulturne identitete ter slovenskega jezika. »Pri enem izmed razpisnih kriterijev, pomen za slovensko kulturo in slovenski jezik, nas je eden od članov komisije ocenil z 1 (eno) točko od 20 možnih. Evidentno je, da si je ta član komisije, pa tudi drugi, vzel pravico, da se je odločil, da slovenski znakovni jezik ni slovenski jezik,« je Mord napisal v pismu ministrici za kulturo, vendar ni prejel nobenega odgovora. V pripravi je nov razpis za sofinanciranje v letu 2018, na katerega se bo Tipk tv znova prijavila.

Kdor zna z obrazom pokazati razliko med kislim jabolkom in grenivko, ima smisel za znakovni jezik.

Aplikacija znakovnega jezika, ki jo Tipk TV razvija za mobilne telefone. FOTO TIPK TV

Bojan Mord s svojo ekipo FOTO LEON VIDIC

